

ŚWIADOMOŚĆ PROBLEMU NARKOTYKÓW WŚRÓD MŁODZIEŻY ZE SZKÓŁ PONADGIMNAZJALNYCH

Lucyna Dołowska-Żabka¹, Rafał Ługowski², Hanna Mańkowska-Pliszka³,
Agnieszka Godlewska¹, Joanna Grzelak⁴

¹Uniwersytet Przyrodniczo-Humanistyczny w Siedlcach, Studium Turystyki i Rekreacji

²Komenda Miejska Policji w Siedlcach, Wydział Dochodzeniowo-Śledczy

³Uniwersytet Przyrodniczo-Humanistyczny w Siedlcach, Międzywydziałowe Studium Dietetyki

⁴Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie, Wydział Biologii i Nauk o Środowisku

Dołowska-Żabka L., Ługowski R., Mańkowska-Pliszka H., Godlewska A., Grzelak J. (2013), *Świadomość problemu narkotyków wśród młodzieży ze szkół ponadgimnazjalnych*. Człowiek i Zdrowie, 1 (VII), 46-52.

Streszczenie: Sieganie po narkotyki przez coraz młodsze dzieci stanowi ogromny problem natury społecznej. Pomimo prowadzenia wielu badań na temat problemu narkomanii wśród młodzieży nadal brak jest optymalnych programów uświadamiających między innymi konsekwencje sięgania po używki. W związku z tym konieczne jest prowadzenie dalszych badań na ten temat, które zobrazują skalę problemu i wskażą aktualny stan wiedzy młodzieży na temat zgubnych skutków sięgania po narkotyki.

Celem pracy jest zobrazowanie stanu wiedzy młodzieży szkolnej na temat problemów związanych z podażą narkotyków ich dostępnością oraz szkodliwością w środowisku życia respondentów. W związku z tym przebadano 843 dziewcząt i chłopców ze szkół średnich w Siedlcach.

Na podstawie uzyskanych wyników badań stwierdzono, że problem uzależnienia dotyczy chłopców jak dziewcząt, ale częściej po tzw. doping sięgają uczniowie liceum. Najbardziej niepokojącym zjawiskiem zaobserwowanym podczas badań był fakt łatwego dostępu do narkotyków. Problem ten wyraźnie wskazuje na konieczność wzmożenia działań prewencyjnych.

Słowa kluczowe: narkotyki, młodzież, uzależnienie, środowisko

Wstęp

Każdy chyba pamięta dziecięce zabawy polegające na kręceniu się wokół siebie lub na wstrzymywaniu jak najdłużej oddechu. Cemu dzieci to robią? Co jest w tych zabawach tak wciągającego? Po prostu to, że „kręci nam się w głowie”, że jest przyjemnie. Cemu wiele osób lubi zapach benzyny? Może podświadomie wyczuwają, że ta substancja może zmienić świadomość, czyli sprawić przyjemność. Każda zmiana świadomości, utrata poczucia rzeczywistości może stać się dla człowieka źródłem przyjemnego uczucia. Od zarania dziejów ludzie w różnych kulturach wprowadzali się w trans, zniekształcali postrzeganie otaczającego ich świata. Robili to w celach religijnych, leczniczych i społecznych, skutkiem czego była przyjemność charakterystyczna dla stanu odurzenia określanego jako jednorazowe wprowadzenie do organizmu leku czy innego środka, który wywołuje zmiany w psychice (Rajtar-Cynke, 2007). Czym właściwie jest narkotyk? Narkotyk, to każda substancja pochodzenia roślinnego lub syntetycznego, która wprowadzona do organizmu jest zdolna zmodyfikować jego jedną lub kilka funkcji i doprowadzić do powstania uzależnienia, czyli niepowstrzymanego pragnienia, które rozwija się pod wpływem wielokrotnie powtarzanego stosowania danej substancji. Zdaniem badaczy, środki, których przyjmowanie prowadzi do zależności działają poprzez różne mechanizmy, jednak ich wspólną cechą jest wytwarzanie pozytywnego wzmocnienia, czemu towarzyszy wzrost aktywności dopaminergicznej drogi mezolimbicznej (Cekiera, 2000). Postęp cywilizacyjny, egzystencja w dobrobycie, kiedy nie musimy walczyć o pożywienie i przetrwanie powoduje, że częściej szukamy różnych doznań (Sroczyński, 2007). Narkotyki dają je nam natychmiast i są to często bardzo silne i przyjemne doznania. Na podstawie aktualnych doniesień stwierdza się, że problem narkomanii wśród młodych ludzi wzrasta bardzo szybko, a nałóg narkotykowy staje się wręcz modny (Europejskie Centrum Monitorowania Narkotyków i Narkomanii 2012). Zdaniem Robsona najbardziej zagrożona nałogiem jest młodzież szkolna w wieku 14-20 lat, przechodząca najtrudniejszy etap rozwoju emocjonalnego. W tym miejscu należy zadać sobie pytanie dlaczego ludzie, a szczególności młodzież w dzisiejszych czasach sięgają po narkotyki? Dimoff i Carper wyróżniają pięć podstawowych powodów sięgania po narkotyki: chęć odurzenia się, ciekawość i nuda, zmiana środowiska i potrzeba akceptacji, niezrozumienie przez rodziców i rówieśników,

Adres do korespondencji: Lucyna Dołowska-Żabka, Uniwersytet Przyrodniczo-Humanistyczny w Siedlcach
ul. Konarskiego 2, 08-110 Siedlce
e-mail: dolowska@uph.edu.pl

naśladowanie dorosłych. W Siedlcach od roku 2004 działa program profilaktyczny związany z zapobieganiem narkomanii. Program ten powstał i był prowadzony przez Siedlecki Oddział Towarzystwa Rodzin i Przyjaciół Dzieci Uzależnionych „Powrót z U” we współpracy z Komendą Miejską Policji w Siedlcach. Program profilaktyczny skierowany był przede wszystkim do dzieci i młodzieży ze szkół gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych. Ze względu jednak na znikomą liczbę odpowiednio przygotowanych prelegentów, a zarazem duże zapotrzebowanie na tego rodzaju zajęcia ze strony siedleckich szkół trzon programu stanowiły zajęcia dwugodzinne przeprowadzane na terenie szkół w poszczególnych klasach. Głównym celem tych spotkań było przybliżenie uczniom problemu narkomanii, a w szczególności: podstawowych pojęć takich jak narkotyki, uzależnienie, rodzaje uzależnienia, rodzaje narkotyków i ich działania na ludzki organizm, sposób powstawania uzależnienia i jego symptomy, przykłady działań, jak należy sobie radzić w sytuacjach związanych z presją środowiska ukierunkowanego na kontakty z narkotykami. Prowadzone zajęcia spotkały się z dużą aprobatą ze strony środowiska siedleckich nauczycieli, jak również uczestniczących w nim uczniów. Ze względu na znaczne zainteresowanie programem nie tylko ze strony prowadzących, ale też odbiorców warto odpowiedzieć sobie na dwa pytania. Po pierwsze czy zainteresowanie prowadzonymi prelekcjami przekładało się na zmniejszenie liczby osób sięgających po używki? Po drugie, czy opracowany program był na tyle skuteczny by pozostać w świadomości ucznia i chociaż w niewielkim stopniu wpłynąć na podejmowane przez niego decyzje? Poszukiwanie odpowiedzi na powyższe pytania stało się celem prowadzonych badań.

Materiał i metoda

Narzędziem badawczym wykorzystanym podczas badań był skonstruowany, samodzielnie kwestionariusz ankiety, w których pytania dotyczyły szeroko rozumianego kontaktu młodych ludzi z narkotykami. Dobór pytań był ukierunkowany na uzyskanie informacji dotyczących aspektów inicjacji narkotykowej, a także wiedzy na temat dostępności tych środków na terenie szkoły i w najbliższym otoczeniu. Informacjami dodatkowymi uzyskanymi na podstawie odpowiedzi kwestionariusza były źródła wiedzy na temat narkotyków i jej przyswajalność, w sensie rozumienia niepożądanych skutków oraz wykształcenie rodziców

Grupą badawczą była młodzież z różnych szkół ponadgimnazjalnych w Siedlcach. Ogółem przebadano 1456 osób, 355 chłopców i 488 dziewcząt. Analizie poddano 843 prawidłowo wypełnione kwestionariusze ankiety. Pozostałe ankiety zawierały wykluczające się odpowiedzi i w związku z tym zostały uznane za niewiarygodne. Badania rozpoczęto we wrześniu 2010 roku, a zakończono w grudniu 2010 roku.

Uzyskany materiał badawczy opracowano statystycznie, wykorzystując program *STATISTICA 2008*. Obliczono średnie, odchylenie standardowe, współczynnik zmienności, natomiast istotność różnic obliczono przy pomocy testu t – Studenta oraz Testu Chi kwadrat dla przedziału ufności $p < 0,001$. Dla czytelniejszego zobrazowania skali problemu część danych przedstawiono w skali procentowej i zestawiono w tabelach.

Omówienie wyników

Na podstawie uzyskanych wyników stwierdzono, że spośród 843 badanych osób, 116 osób (14%) deklaroowało przynajmniej jednorazowy, bezpośredni kontakt z narkotykami (tab.1).

Tabela 1. Kontakt z narkotykami w szkołach ponadgimnazjalnych

Odpowiedzi	Chłopcy		Dziewczęta		Ogółem	
	N	%	N	%	N	%
Brak kontaktu	281	79**	446	91**	727	86
Miałem/-am kontakt	74	21**	42	9**	116	14
Ogółem	355	100	488	100	843	100

Wykazano, że chłopcy (21%), w porównaniu z dziewczętami (9%) ponad dwukrotnie częściej sięgali po środki odurzające. Podobne wyniki uzyskały w swoich badaniach z 2002 roku Woynarowska i Mazur. Według tych autorek prawie co piąty uczeń (18,3% populacji) używał substancji psychoaktywnych, przy czym częściej byli to chłopcy niż dziewczęta. Wyniki badań własnej w porównaniu do badań Woynarowskiej i Mazur wyraźnie świadczą o tym, że skala problemu narkotycznego niewiele zmieniła się na przestrzeni ostatniego dziesięciolecia. Na podstawie badań własnych zaobserwowano, że istotny wpływ na kontakt z narkotykami miał też rodzaj szkoły do której uczęszczała młodzież (tab. 2).

Tabela 2. Kontakt z narkotykami a rodzaj szkoły

Odpowiedzi		Szkoła					
		Zasadnicza szkoła zawodowa		Technikum		Liceum	
		N	%	N	%	N	%
Brak kontaktu	Chłopcy	46	12,96	2	0,56	233	65,63
	Dziewczęta	20	4,10	34	6,97	392	80,33
	Ogółem	66	7,83	36	4,27	625	74,14
Miałem/-am kontakt	Chłopcy	16	4,51	2	0,56	56	15,77
	Dziewczęta	2	0,41	0	0	40	8,20
	Ogółem	18	2,14	2	0,24	96	11,39
Ogółem		84	9,96	38	4,51	721	85,52

Chi – kwadrat dla chłopców; 3,36, $p=0,186$ Chi – kwadrat dla dziewcząt; 3,44, $p=0,18$ Chi – kwadrat dla ogółu; 6,59, $p < 0,05$

Stwierdzono, że największy odsetek badanych zażywających środki psychoaktywne (85,52%) stanowili uczniowie uczęszczający do liceum, a najmniejszy (4,51%) do technikum. Na podstawie analizy statystycznej uzyskanych wyników badań nie wykazano istotnie statystycznie różnic między płcią badanych, rodzajem szkoły, a zażywaniem narkotyków. Jak wynika z danych zawartych w tabeli 3 miejsce zamieszkania, takie jak dom rodzinny i internat nie predysponowały istotnie statystycznie do kontaktu młodych ludzi z narkotykami (tab. 3).

Tabela 3. Kontakt z narkotykami a środowisko społeczne

Odpowiedzi		Środowisko			
		Dom rodzinny		Internat	
		N	%	N	%
Brak kontaktu	Chłopcy	261	73,52	20	5,63
	Dziewczęta	431	88,32	15	3,07
	Ogółem	692	82,09	35	4,15
Miałem/-am kontakt z narkotykami	Chłopcy	68	19,15	6	1,69
	Dziewczęta	39	7,99	3	0,61
	Ogółem	107	12,69	9	1,07
Ogółem		799	94,78	44	5,22

Chi – kwadrat dla chłopców; 0,084, $p=0,77$ Chi – kwadrat dla dziewcząt; 1,54, $p=0,21$ Chi – kwadrat dla ogółu; 1,75, $p=0,18$

Nie stwierdzono również istotnej statystycznie korelacji między wykształceniem ojca, a zażywaniem narkotyków wśród badanej populacji chłopców i dziewcząt (tab. 4).

Tabela 4. Wykształcenie ojca a kontakt dziecka z narkotykami

Odpowiedzi		Wykształcenie					
		podstawowe		średnie		wyższe	
		N	%	N	%	N	%
Brak kontaktu	Chłopcy	44	12,39	183	51,55	54	15,21
	Dziewczęta	61	12,5	328	68,11	53	10,86
	Ogółem	105	12,46	506	60,02	107	12,69
Miałem/-am kontakt z narkotykami	Chłopcy	9	2,54	50	14,09	15	4,22
	Dziewczęta	3	0,61	29	6,34	8	1,58
	Ogółem	12	1,42	74	9,78	23	2,63
Ogółem		117	13,88	580	68,8	130	15,42

Chi – kwadrat dla chłopców; 5,72, $p=0,12$ Chi – kwadrat dla dziewcząt; 7,59, $p=0,055$ Chi – kwadrat dla ogółu; 15,5208, $p=0,0014$

Pomimo braku istotnych statystycznie zależności zaobserwowano jednak, że najwięcej młodzieży sięgało po narkotyki w tych rodzinach, gdzie ojciec posiadał średnie wykształcenie (68,8%) niż podstawowe (13,88%) lub wyższe (15,42%). Stwierdzono również, że także dzieci matek ze średnim wykształceniem (67,38%) również częściej sięgały po narkotyki niż dzieci, których matki posiadały wykształcenie podstawowe (8,54%) lub wyższe (24,01%) a różnice były tu istotne statystycznie (tab. 5)

Tabela 5. Wykształcenie matki a kontakt dziecka z narkotykami

Odpowiedzi		Wykształcenie					
		podstawowe		średnie		wyższe	
		N	%	N	%	N	%
Brak kontaktu	Chłopcy	26	7,32	174	49,01	81	22,82
	Dziewczęta	39	7,99	322	65,98	85	17,42
	Ogółem	65	7,71	496	58,83	166	19,69
Miałem/-am kontakt z narkotykami	Chłopcy	6	1,69	45	12,68	23	6,48
	Dziewczęta	1	0,20	27	5,53	14	2,87
	Ogółem	7	0,83	72	8,54	37	4,39
Ogółem		72	8,54	568	67,38	203	24,01

Chi – kwadrat dla chłopców; 0,198, p=0,90

Chi – kwadrat dla dziewcząt; 6,08, p=0,047

Chi – kwadrat dla ogółu; 15,5208, p=0,001422

Wydaje się jednak, że nie jest to pełny obraz zjawiska uzależnienia od narkotyków wśród badanych, gdyż w badanej populacji to właśnie średni poziom wykształcenia najczęściej obserwowano u rodziców (matek i ojców). Zagadnieniem, na które zwrócono uwagę podczas prowadzenia badań była dostępność narkotyków. Wykazano, że aż 89% ogółu badanych osób deklarowało, że narkotyki były łatwo dostępne, a uczniowie zdawali sobie sprawę, że na terenie szkoły istnieje możliwość zaopatrzenia się w te środki odurzające. Tylko 11% badanych odpowiedziało, że trudno jest zdobyć narkotyki na terenie szkoły (tab. 6).

Tabela 6. Ogólna dostępność narkotyków w ocenie młodzieży

Odpowiedzi	N	%
Trudnodostępne	13	11
Łatwodostępne	103	89
Ogółem	116	100

Zaobserwowano też, że zdecydowana większość uczniów (18%) uważała, że ten problem nie dotyczy ich szkoły, a 68% nie posiadała żadnej wiedzy na temat dostępności narkotyków w szkole. Tylko 14% badanych uczniów było zdania, że narkotyki nie są w ogóle dostępne na terenie szkoły (tab. 7).

Tabela 7. Dostępność narkotyków w szkole

Odpowiedzi	N	%
Tak	149	18
Nie	117	14
Nie wiem	577	68

Pomimo ogólnej dostępności uczniów do mediów (TV, Internet, radio, prasa) zaobserwowano, że badani mają świadomość że ich wiedza z zakresu konsekwencji zażywania narkotyków jest niewystarczająca. Większość badanych nie dostrzegała w swoim środowisku akcji propagujących zdrowy styl życia i zapobiegania narkomanii, lub co bardziej prawdopodobne w opinii autorów nie poszukuje ewentualnych informacji na ten temat. Wykazano także, że tylko dwie osoby uważały, że ilość dostępnych dla nich informacji na temat uzależnień o charakterze edukacyjnym jest wystarczająca (tab. 8).

Tabela 8. Kampanie informacyjne

Odpowiedzi	N	%
Brak	496	58,8
Mało	213	25,3
Wystarczająco	132	15,7
Dużo	2	0,2

Zdaniem niektórych autorów, w świadomości młodych ludzi często panuje mylny pogląd, że incydentalne i krótkotrwałe zażywanie narkotyków nie prowadzi do uzależnienia i nie jest szkodliwe dla zdrowia (Wojciechowski, 2001). Z tego powodu wydaje się, że istnieje wyraźna potrzeba stałego nagłaśniania i propagowania wiedzy na temat uzależnień, a ta konieczność udokumentowana jest zapotrzebowaniem społecznym. Dlatego działania profilaktyczne swoim zasięgiem powinny objąć nie tylko młodzież, ale także rodziców. Z ankiet jasno wynika skąd młodzież czerpie informacje na temat narkotyków

(internet, telewizja, radio i prasa), w związku z tym warto zwrócić uwagę, że dla każdej grupy wiekowej w zależności od jej rozwoju intelektualnego, sposób przekazania wiedzy w tak delikatnej materii jakimi są uzależnienia może determinować zachowania. Stąd wiedza przekazana w niewłaściwy sposób może zachęcać młodych ludzi do eksperymentowania z używkami.

Zaobserwowano, że badana młodzież posiadała niezbędną wiedzę na temat uzależnień ale z przeprowadzonych badań wynika, że jest ona wciąż niewystarczająca (tab. 9).

Tabela 9. Konieczność akcji informacyjnych

Odpowiedzi	N	%
Tak	671	79,6
Nie	57	6,8
Nie wiem	115	13,6
Ogółem	843	100

Na podstawie uzyskanych wyników badań wykazano, że aż 79,6% badanych uważało za konieczne przeprowadzanie akcji informacyjnych na tematy uzależnień. Zaobserwowano także, że uczestnicząca w badaniach młodzież nie zdawała sobie sprawy z tego, że narkotyki stanowią realne zagrożenie zdrowia i życia i często traktowała to zjawisko w kategorii „mnie to nie dotyczy”, gdyż aż 8,42% ogółu badanych, odpowiedziała przeczącą na to pytanie, uważając, że narkotyki nie są niebezpieczne (tab. 10).

Tabela 10. Czy w opinii młodzieży narkotyki są niebezpieczne?

Odpowiedzi	N	%
Tak	699	82,92**
Nie	71	8,42
Nie wiem	73	8,66
Ogółem	843	100

Sytuacja ta dowodzi tego, że rozmowy na temat narkomanii nie są wystarczającym sposobem na to, aby ustrzec młodych ludzi przed uzależnieniem. W wyniku analizy zebranego materiału badawczego wykazano, że aż 64,76% badanych było zdania, że rozmawianie o negatywnych skutkach narkomanii nie chroni ich przed sięganiem po narkotyki. Zaobserwowano, że tylko 16% badanych uważało, że tego typu rozmowy mogą być pomocne w przeciwdziałaniu rozwojowi uzależnienia (tab. 11).

Tabela 11. Czy mówienie o negatywnych skutkach narkomanii zapobiega sięganiu po narkotyki?

Odpowiedzi	N	%
Tak	140	16,60
Nie	546	64,76
Nie wiem	157	18,64
Ogółem	843	100

Wszystkim badanym zadano pytanie czy eksperymentowali kiedykolwiek ze środkami odurzającymi. Na podstawie uzyskanych odpowiedzi wykazano, że wśród osób które eksperymentowały z narkotykami przeważali uczniowie, którzy eksperymentowali z więcej niż jednym środkiem odurzającym (tab. 12).

Tabela 12. Po jakie narkotyki sięgasz najczęściej?

Narkotyk	N	%
Marihuana	103	57,87
Amfetamina	23	12,92
Ekstazy	25	14,04
LSD	13	7,30
Heroina	14	7,87
Ogółem	178	100

Podobne wyniki badań uzyskała Okulicz-Kozaryn, która badaniom poddała ponad 1300 osobową grupę młodzieży. Uzyskane przez Okulicz-Kozaryn wyniki badań wykazały, że większość nastolatków zażywała wiele różnych substancji odurzających (poly-drug-users). Zjawisko opisane w badaniach przez Okulicz-Kozaryn jest niebezpieczne i świadczy o znacznej niefrasobliwości samych zainteresowanych. W literaturze, kontakty z narkotykami młodzi ludzie nazywają eksperymentami i zabawą, ale doświadczenia te bardzo łatwo wymykają się spod kontroli. Na podstawie danych opublikowanych przez Raport Europejskiego Centrum Monitorowania Narkotyków i Narkomanii stwierdza się, że najczęściej zażywany narkotykiem w krajach Unii Europejskiej jest marihuana i narkotyki syntetyczne (amfetamina, ekstazy, LSD), a w dalszej kolejności kokaina i opioidy. Badania ankietowe ESPAD (Europejskie Centrum Monitorowania Narkotyków i Narkomanii) przeprowadzone w 2011 roku w 30 krajach Europy wykazały, że wskaźnik przynajmniej jednokrotnego użycia konopi indyjskich wśród uczniów w wieku 15-16 lat wynosił średnio 20%, amfetaminy 5,5%, ekstazy 1-4%, LSD 0,1-5,4% i 0,42 dla opiatów (Hibell i wsp., 2012). Przeprowadzone badania własne wykazały, że młodzież z siedleckich szkół ponadgimnazjalnych również najczęściej sięgała po marihuanę (57,87%), w dalszej kolejności po amfetaminę (12,92%), ekstazy (14,04%). W badanej grupie były też osoby, które sięgnęły po LSD (7,30%) i heroinę (7,87%) czyli narkotyki szybko i silnie uzależniające. Zgodnie z piśmiennictwem stwierdza się, że charakterystyczną cechą okresu dorastania jest podejmowanie ryzykownych zachowań związanych m.in. z poszukiwaniem własnej tożsamości, sposobem radzenia sobie z kłopotami, pełnieniem nowych ról społecznych (Fatyga i wsp., 2002; Stępień, Frączek, 1992). Według Kocoń i wsp. powodem sięgania przez młodzież po narkotyki jest przeważnie chęć poprawy nastroju i ułatwienie zawierania znajomości. Na podstawie uzyskanych własnych wyników badań wykazano, że główną, podawaną przez ankietowanych przyczyną sięgania po narkotyki jest ciekawość (31,66%), chęć poszukania nowych nieznanych doznań o charakterze odurzenia się (24,12%). Rzadziej, jako przyczynę sięgania po narkotyki młodzież wskazała na nudę (19,10%). Wykazano, że najrzadziej przyczyną sięgania po narkotyki były problemy z kolegami (1,01%), problemy w domu (6,03%) i problemy w szkole (7,54%) (tab. 13).

Tabela 13. Motywy brania narkotyków

Motyw brania	N	%
Ciekawość	63	31,66
Nuda	38	19,10
Namowa kolegów	21	10,55
Chęć odurzenia	48	24,12
Kłopoty rodzinne	12	6,03
Kłopoty w szkole	15	7,54
Kłopoty z rówieśnikami	2	1,01
Ogółem	199	100

Z tego powodu można uznać, że nastąpiła niewielka zmiana motywacji uczniów w zakresie przyczyn sięgania po narkotyki w porównaniu do lat 80- tych XX wieku.

Wnioski

1. W badanej populacji częściej po narkotyki sięgali chłopcy niż dziewczęta.
2. Czynny kontakt z narkotykami miała młodzież licealna.
3. Większość młodzieży deklarowała łatwy dostęp do narkotyków.
4. Istnieje konieczność prowadzenia akcji uświadamiających zagrożenia związane z uzależnieniami od narkotyków.

Literatura:

1. Rajtar-Cynke G. (2007), *Farmakologia*. Wyd. II Lublin UM.
2. Cekiera Cz. (2000), *Ryzyko uzależnień*. Wyd. Lublin KUL.
3. Sroczyński P. (2007), *Przyczyny narkomanii wśród młodzieży szkolnej*. *Perspectiva*, 2(11), 169-176.
4. Robson P. (1997), *Narkotyki - medycyna praktyczna*. Kraków.
5. Dimoff T., Carper S. (1994), *Jak rozpoznać czy dziecko sięga po narkotyki*. Elma Books Warszawa.
6. Woynarowska B., Mazur J. (2003), *Używanie substancji psychoaktywnych i inne zachowania ryzykowne u młodzieży w wieku 11-15 lat w Polsce w 2002 roku*. *Alkoholizm i Narkomania*, 19(3-4), 155-171.
7. Wojciechowski M. (2001), *Nie narkotyk, lecz narkotykowa triada*. *Remedium*, 4, 16-17.
8. Okulicz-Kozaryn K., Borucka A., Brykczyńska C., Pisarska A. (2008), *Używanie poszczególnych rodzajów narkotyków przez młodzież: wzory i konsekwencje*. *Alkoholizm i Narkomania*, 21(4), 391-411.
9. Europejskie Centrum Monitorowania Narkotyków i Narkomanii (EMCDDA) (2012), *Stan problemu narkotykowego w Europie. Sprawozdanie roczne*. Luksemburg: Urząd Publikacji Unii Europejskiej.
10. Hibell B., Guttormsson U., Ahlström S., Balakireva O., Bjarnason T., Kokkevi A., Kraus, L. (2012), *Raport ESPAD z 2011 roku: Substance use among students in 36 European countries*, Szwedzka Rada ds. Informacji o Alkoholu i Innych Używkach, Sztokholm.
11. Fatyga B., Rogala-Obłękowska J. (2002), *Style życia młodzieży a narkotyki*. Instytut Spraw publicznych, Warszawa.
12. Stępień E., Frączek A. (1992), *Palenie i picie a inne zachowania związane ze zdrowiem i antynormatywne wśród dorastających*. *Nowiny Psychologiczne*, 1, 29-36.
13. Kocoń K., Okulicz-Kozaryn K., Pisarska A. (2004), *Młodzież o narkotykach - wyniki badań jakościowych*. *Alkoholizm i Narkomania*, 17(1-2), 45-60.

AWARENESS OF THE DRUG PROBLEM AMONG YOUTH FROM UPPER SECONDARY SCHOOL

Lucyna Dołowska-Żabka¹, Rafał Ługowski², Hanna Mańkowska-Pliszka³,
Agnieszka Godlewska¹, Joanna Grzelak⁴

¹University of Natural Sciences and Humanities in Siedlce, Tourism and Recreation Department

²City Police Headquarters in Siedlce, Criminal Investigation Department

³University of Natural Sciences and Humanities in Siedlce, Interfaculty Department of Dietetics

⁴Cardinal Stefan Wyszyński University in Warsaw, Department of Biology and Environmental Sciences

Dołowska-Żabka L., Ługowski R., Mańkowska-Pliszka H., Godlewska A., Grzelak J. (2013), *Awareness of the drug problem among youth from upper secondary school*. Human and Health, 1 (VII), 53-59.

Summary: Drug abuse amongst younger and younger children is a huge problem of social nature. Despite wide research on the subject of drug abuse amongst youth there is still lack of optimal awareness programs with regards to the consequences of taking drugs. Therefore, it is necessary to conduct further research on this subject, that will clearly show the scale of the problem and indicate the current state of youth's knowledge about the detrimental effects of taking drugs.

The aim of this study is to illustrate the current state of knowledge of school age young people about the problems associated with drug supply and availability of their harmful effects on the living environment of the respondents. Therefore, 843 girls and boys from secondary school in Siedlce were examined.

Based on the obtained results it was found that the problem of addiction involves both boys and girls, while high school pupils prefer the so-called doping. The most worrying phenomenon observed during the tests was an easy access to drugs. This problem clearly demonstrates the need to step up the preventive measures.

Key words: drugs, youth, addiction, environment

Introduction

You probably remember the childhood games involving wheeling around or stopping the breath as long as possible. Why do kids do this? What is in these games that they are so addictive? Just that "your head is spinning" and it's nice. Why do many people like the smell of petrol? Maybe they subconsciously feel that this substance can alter awareness that is to gratify. Any change of awareness, loss of sense of reality can become for human a source of pleasant feeling. Since the beginning of times people of different cultures get themselves into trance, distorted perception of the world around them. They did this for religious, healing and social purposes, which resulted in pleasant characteristic of the state of stupor, known as a one-time introduction into the body of the drug or other products that cause changes in the psyche (Rajtar-Cynke, 2007). What exactly is a drug? The drug is any substance of vegetable or synthetic origin, which, if introduced into the body is able to modify one or more functions and lead to addiction, the unstoppable desire that develops under the influence of frequently repeated use of the substance. According to the researchers, the measures which lead to acceptance based on work by different mechanisms, but their common feature is the generation of positive reinforcement, which is accompanied by increased activity of dopaminergic mesolimbic reward road (Cekiera, 2000). Civilization progress, existence in prosperity, when you do not have to fight for food and survival makes it more likely for us to look for different experiences (Sroczyński, 2007). Drugs deliver; them immediately and they are often very strong and enjoyable. Based on recent reports it can be stated that the problem of drug abuse among young people is increasing very rapidly and drug addiction is becoming quite fashionable (Europejskie Centrum Monitorowania Narkotyków i Narkomanii 2012). According to Robson, school young people aged 14-20 are the most vulnerable to the addiction, passing through the most difficult stage of emotional development. At this point you should ask yourself why people, especially young, nowadays take drugs. Dimoff and Carper distinguish five basic reasons for taking drugs: the desire to stupor, curiosity and boredom, changing environment and the need for approval, the failure of parents and peers, imitating adults. In Siedlce, preventive program connected with prevention of drug addiction has been working since 2004. This program was created and run by the Siedlecki Branch of Association of Parents and Friends of Children Addicted "Powrót z U" [Siedlecki Oddział Towarzystwa Rodzin i Przyjaciół Dzieci Uzależnionych „Powrót z U”] in cooperation with the Municipal Police Headquarters [Komenda Miejska Policji] in Siedlce. Prevention program was aimed primarily at children and youth from secondary and upper secondary schools. However,

Adress for correspondence: Lucyna Dołowska-Żabka, University of Natural Sciences and Humanities in Siedlce
Konarskiego 2, 08-110 Siedlce
e-mail: dolowska@uph.edu.pl

due to the limited number of adequately trained speakers, and also a great demand for this type of attachment from schools in Siedlce it was the corpus of the two-hour classes that was conducted in schools in each class. The main purpose of these meetings was to familiarize the pupils with the problem of drug abuse, in particular: basic concepts such as drug addiction, dependency types, the types of drugs and their effect on the human body, the way of creation of addiction and its symptoms, examples how to handle with situations connected with the pressure of the environment-oriented to contacts with drugs. Classes met with great approval from the ambience of teachers from Siedlce as well as the participating students. Due to the significant interest in this program, not only from the presenters but also consignees, you should answer yourself two questions. Firstly, did the interest of on-going lectures translate into a reduction of the number of people using drugs. Secondly, was the developed program so successful that it remains in the minds of pupils and though remotely, affects their decisions. Finding answers to these questions became the target of our research.

Materials and methods

The research tool was the questionnaire independently made during tests, in which questions related to the broad sense of contact of young people with drugs were asked. The selection of questions was directed at obtaining information on aspects of the drug initiation, as well as knowledge about the availability of these products in the school territory and in the immediate vicinity. Additional information obtained from the responses of the questionnaire was the source of knowledge about drugs and its bioavailability, in the sense of understanding of the adverse effects and parents' education

Researched group was the youth from different upper secondary schools in Siedlce. For all 1456 people, 355 boys and 488 girls were examined. We analysed 843 correctly completed survey questionnaires. Other surveys responses contained contradictory data, and therefore were considered unreliable. The research started on September 2010 and was completed on December 2010.

The resulting research material was analysed statistically using program STATISTICA 2008. The computed means, standard deviation, coefficient of variation and the significance of differences was calculated using the t test - Student and Chi Test-square for the confidence interval $p < 0.001$. To illustrate the scale of the problem part of the data was presented in a percentage scale and summarized in charts.

Discussion of the results

Based on the obtained results it was found that out of 843 respondents, 116 persons (14%) declared at least a one-time direct contact with the drugs (Table 1).

Table 1. Contact with drugs in upper secondary schools

Answers	Boys		Girls		Total	
	N	%	N	%	N	%
No contact	281	79**	446	91**	727	86
I had/have contact	74	21**	42	9**	116	14
Total	355	100	488	100	843	100

It has been shown that boys (21%) compared with girls (9%) used the drugs more than twice as often. Similar results were obtained in the research from 2002 by Woynarowska and Mazur. According to these authors, almost every fifth student (18.3% of the population) takes psychoactive substances, more frequently in case of boys than girls. Results of research in comparison to research of Woynarowska and Mazur underscored that the scale of the drug problem has not changed much over the past decade. Based on an own research, it was observed that a kind of school where youth attended had a significant impact on contact with drugs (table 2).

Table 2. Contact with drugs in relation to high school type

Answers		School					
		Basic vocational school		Secondary technical school		Secondary school	
		N	%	N	%	N	%
No contact	Boys	46	12,96	2	0,56	233	65,63
	Girls	20	4,10	34	6,97	392	80,33
	Total	66	7,83	36	4,27	625	74,14
I had/have contact	Boys	16	4,51	2	0,56	56	15,77
	Girls	2	0,41	0	0	40	8,20
	Total	18	2,14	2	0,24	96	11,39
Total		84	9,96	38	4,51	721	85,52

Chi - square for boys; 3,36, p=0,186

Chi - square for girls; 3,44, p=0,18

Chi - square for total; 6,59, p < 0,05

It was found that the greatest percentage of respondents taking psychoactive products (85.52%) were students attending high school, and the lowest (4.51%) -secondary technical school. Based on statistical analysis of the research, the results didn't show statistically significant differences between gender of the respondents, type of school and taking drugs. As can be seen from the data presented in chart 3 place of residence, such as the family home and boarding school, they do not significantly predispose young people to contact with drugs (table 3).

Table 3. Contact with drugs and social environment

Answers		Environment			
		Family home		Boarding school	
		N	%	N	%
No contact	Boys	261	73,52	20	5,63
	Girls	431	88,32	15	3,07
	Total	692	82,09	35	4,15
I had/have contact with drugs	Boys	68	19,15	6	1,69
	Girls	39	7,99	3	0,61
	Total	107	12,69	9	1,07
Total		799	94,78	44	5,22

Chi - square for boys; 0,084, p=0,77

Chi - square for girls; 1,54, p=0,21

Chi - square for total; 1,75, p=0,18

There was also a statistically significant correlation between father's education and drug use among the population of boys and girls (table 4).

Table 4. Education of father and child's contact with drugs

Answers		Education					
		primary		secondary		high	
		N	%	N	%	N	%
No contact	Boys	44	12,39	183	51,55	54	15,21
	Girls	61	12,5	328	68,11	53	10,86
	Total	105	12,46	506	60,02	107	12,69
I had/have contact with drugs	Boys	9	2,54	50	14,09	15	4,22
	Girls	3	0,61	29	6,34	8	1,58
	Total	12	1,42	74	9,78	23	2,63
Total		117	13,88	580	68,8	130	15,42

Chi - square for boys; 5,72, p=0,12

Chi - square for girls; 7,59, p=0,055

Chi - square for total; 15,5208, p=0,0014

Despite the lack of statistically significant dependency, it was observed that the most of youth took drugs in those families where father had secondary education (68.8%), than primary (13.88%) or higher (15.42%). It was also found that the children of mothers with secondary education (67.38%) also more frequently took drugs than children whose mothers had primary education (8.54%) or higher (24.01%), and the differences were statistically significant here (table 5).

Table 5. Education of mother and child's contact with drugs

Answers		Education					
		primary		secondary		high	
		N	%	N	%	N	%
No contact	Boys	26	7,32	174	49,01	81	22,82
	Girls	39	7,99	322	65,98	85	17,42
	Total	65	7,71	496	58,83	166	19,69
I had/have contact with drugs	Boys	6	1,69	45	12,68	23	6,48
	Girls	1	0,20	27	5,53	14	2,87
	Total	7	0,83	72	8,54	37	4,39
Total		72	8,54	568	67,38	203	24,01

Chi - square for boys; 0,198, p=0,90

Chi - square for girls; 6,08, p=0,047

Chi - square for total; 15,5208, p=0,001422

It seems, however, that this is not a complete image of the phenomenon of drug addiction among respondents because it is the secondary education of the parents that was most often observed among the parents (mothers and fathers). One issue highlighted during the research was drugs availability. It has been shown that 89% of the respondents declared that drugs were readily available and pupils were aware that in the school it was still possible to buy these drugs. Only 11% of the respondents answered that it is difficult to get drugs in school territory (table 6).

Table 6. General availability of drugs as the opinion for youth

Answers	N	%
Hard to find	13	11
Accessible	103	89
Total	116	100

It was observed also that the most of pupils (18%) felt that this issue did not affect their school and 68% of them did not know about the availability of drugs in the school. Only 14% of pupils felt that drugs in general are not available in the school (table 7).

Table 7. Drugs availability in the school

Answers	N	%
Yes	149	18
No	117	14
I don't know	577	68

Despite the general availability of pupils to the media (TV, Internet, radio, newspaper) it was observed that the respondents are aware that their knowledge of the consequences of taking drugs is insufficient. The most respondents did not see in their communities the actions promoting healthy lifestyles and the prevention of drug addiction, or more likely, in the opinion of the authors are not looking for any information on this issue. It also has shown that only two people believed that the amount of accessible information of educational character about the addictions is sufficient (table 8).

Table 8. Information campaigns

Answers	N	%
Lack	496	58,8
Few	213	25,3
Enough	132	15,7
A lot	2	0,2

According to some authors, in the minds of young people there is frequently a wrong notion that incidental and brief drug use does not lead to addiction and is not harmful to health (Wojciechowski, 2001). For this reason, it seems that there is a clear need for constant publicity and propagate knowledge on the subject of addictions, and this need is documented of societal demands. Therefore, preventive measures should cover its scope not only among the youth but also their parents. The survey clearly shows how youth learn about drugs

(Internet, television, radio and press), therefore, it is needed for them to know that for each age group based on its intellectual development there is the way to transfer the knowledge that addictions may determine behaviour. The knowledge transferred in the wrong way can encourage young people to experiment with stimulants.

It was observed that youth had the necessary knowledge about addiction but research show that it is still insufficient (table 9).

Table 9. Necessity of information actions

Answers	N	%
Yes	671	79,6
No	57	6,8
I don't know	115	13,6
Total	843	100

Based on the results of the research it has been shown that up to 79.6% of the respondents reckoned that it was necessary to carry out information action on the subject of addiction. It was also observed that the youth who participated in the research did not realize that drugs are a real threat to health and life, and often they treated this phenomenon in the category "does not apply to me" because up to 8.42% of the total respondents answered negatively to this question, considering that drugs are not dangerous (Table 10).

Table 10. Are drugs dangerous in the opinion of youth?

Answers	N	%
Yes	699	82,92**
No	71	8,42
I don't know	73	8,66
Total	843	100

This situation proves that discussions about drugs are not an adequate way to protect young people from addiction. The analysis of collected research material shows that up to 64.76% of the respondents considered talking about the negative consequences of drug addiction would not prevent them from taking the drugs. It was observed that only 16% of respondents considered that such discussions may be helpful in preventing the development of addiction (table 11).

Table 11. Does speaking about the negative effects of drug abuse prevent from using drugs?

Answers	N	%
Yes	140	16,60
No	546	64,76
I don't know	157	18,64
Total	843	100

All respondents were asked whether they had ever experimented with drugs. On the basis of the responses it was showed that among those who had experimented with drugs outweighed the pupils who experimented with more than one dope (table 12).

Table 12. Which drugs do you usually take?

Drug	N	%
Marijuana	103	57,87
Amphetamine	23	12,92
Ecstasy	25	14,04
LSD	13	7,30
Heroin	14	7,87
Total	178	100

Similar results were obtained by Okulicz-Kozaryn who tested over 1300 of youth. Obtained research by Okulicz-Kozaryn have shown that most of teenagers took many types of drugs (poly-drug-users). The phenomenon described in the researches by Okulicz-Kozaryn is dangerous and shows significant blitheness of the concerned. In the literature young people call contacts with drugs as experimentation and fun, but those experiences can easily get out of control. Based on data published by Report of the European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction [Raport Europejskiego Centrum Monitorowania Narkotyków i Narkomanii] found that most illegal drug in the European Union to be marijuana and synthetic drugs (amphetamines, ecstasy, LSD), secondarily cocaine and opioids. Survey research ESPAD (European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction [Europejskie Centrum Monitorowania Narkotyków i Narkomanii]) conducted in 2011 in 30 European countries showed that the indicator of at least single use of cannabis among pupils aged 15-16 years was the average of 20%, for amphetamines 5.5%, 1 - 4% for ecstasy, 0,1-5,4% for LSD and 0.42 for opiates (Hibell i wsp., 2012). Our results showed that youth from upper secondary schools in Siedlce also more often use marijuana (57.87%), secondarily amphetamine (12.92%) and ecstasy (14.04%). Among the respondents there were also people who took LSD (7.30%) and heroin (7.87%) or drugs quickly and highly addictive. According to the literature, it is concluded that the characteristic feature of adolescence is to take risky behaviours such as the search for self-identity, the way of dealing with problems, playing the new social roles (Fatyga i wsp., 2002; Stepień, Frączek, 1992). According to Kocóń and others the reason of taking drugs by youth is usually a desire to improve one's mood and facilitate making friends. Based on the results of their research it was shown that the main reason of taking drugs given by respondents is curiosity (31.66%), the desire to seek new and unfamiliar sensations of stupor (24.12%) Less frequently youth indicated boredom (19.10%) as the cause of taking drugs. It has been shown that the least frequent cause were problems with colleagues (1.01%), problems at home (6.03%), and problems at school (7.54%) (table 13).

Table 13. Motives of taking drugs

Motives of taking drugs	N	%
Curiosity	63	31,66
Boredom	38	19,10
Persuasion of colleagues	21	10,55
Desire of stupor	48	24,12
Family problems	12	6,03
Problems at school	15	7,54
Problems with peers	2	1,01
Total	199	100

For this reason, it can be concluded that there comes a slight change in the motivation of pupils within the scope of taking drugs compared to 1980s.

Conclusions

In the researched population boys took drugs more often than girls.

1. The youth from secondary school had an active contact with drugs.
2. Most of youth declared easy access to drugs.
3. There is a need for awareness-raising action about risks associated with drug addiction.

References:

1. Rajtar-Cynke G. (2007), *Farmakologia*. Wyd. II Lublin UM.
2. Cekiera Cz. (2000), *Ryzyko uzależnień*. Wyd. Lublin KUL.
3. Sroczyński P. (2007), *Przyczyny narkomanii wśród młodzieży szkolnej*. *Perspectiva*, 2(11), 169-176.
4. Robson P. (1997), *Narkotyki - medycyna praktyczna*. Kraków.
5. Dimoff T., Carper S. (1994), *Jak rozpoznać czy dziecko sięga po narkotyki*. Elma Books Warszawa.
6. Woynarowska B., Mazur J. (2003), *Używanie substancji psychoaktywnych i inne zachowania ryzykowne u młodzieży w wieku 11-15 lat w Polsce w 2002 roku*. *Alkoholizm i Narkomania*, 19(3-4), 155-171.
7. Wojciechowski M. (2001), *Nie narkotyk, lecz narkotykowa triada*. *Remedium*, 4, 16-17.
8. Okulicz-Kozaryn K., Borucka A., Brykczyńska C., Pisarska A. (2008), *Używanie poszczególnych rodzajów narkotyków przez młodzież: wzory i konsekwencje*. *Alkoholizm i Narkomania*, 21(4), 391-411.
9. Europejskie Centrum Monitorowania Narkotyków i Narkomanii (EMCDDA) (2012), *Stan problemu narkotykowego w Europie. Sprawozdanie roczne*. Luksemburg: Urząd Publikacji Unii Europejskiej.
10. Hibell B., Guttormsson U., Ahlström S., Balakireva O., Bjarnason T., Kokkevi A., Kraus, L. (2012), *Raport ESPAD z 2011 roku: Substance use among students in 36 European countries*, Szwedzka Rada ds. Informacji o Alkoholu i Innych Używkach, Sztokholm.
11. Fatyga B., Rogala-Obłękowska J. (2002), *Style życia młodzieży a narkotyki*. Instytut Spraw publicznych, Warszawa.
12. Stępień E., Frączek A. (1992), *Palenie i picie a inne zachowania związane ze zdrowiem i antynormatywne wśród dorastających*. *Nowiny Psychologiczne*, 1, 29-36.
13. Kocoń K., Okulicz-Kozaryn K., Pisarska A. (2004), *Młodzież o narkotykach - wyniki badań jakościowych*. *Alkoholizm i Narkomania*, 17(1-2), 45-60.